

УДК. 355.4

Віктор Олександрович НАЗАРЕНКО,*доктор військових наук,**Адміністрація Державної прикордонної служби України, м. Київ***ВЗАЄМОДІЯ ВІЙСЬКОВИХ ФОРМУВАНЬ
ДЕРЖАВИ ПІД ЧАС ВИКОНАННЯ ЗАВДАНЬ У ЗОНІ
ПРОВЕДЕННЯ АНТИТЕРОРИСТИЧНОЇ ОПЕРАЦІЇ:
ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ТА ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ**

Розглядаються питання взаємодії військових формувань сектору безпеки та оборони під час виконання завдань в умовах проведення антитерористичної операції, стосовно проведення заходів та всебічного забезпечення. Приділено увагу процесу вирішення питань, коли кожен орган управління має своє місце в системі взаємодії. Подано рекомендації органам управління щодо вирішення спільного та узгодженого вирішення завдань.

Ключові слова: *взаємодія, органи управління, завдання.*

Постановка проблеми у загальному вигляді. Зміни, що відбулись в Україні останнім часом, не лише істотно вплинули на стан національної безпеки України, а й вимагають розроблення та реалізації принципово нових підходів до її забезпечення. Прийняття низки керівних документів [1–6] поклало відповідальність за оборону України на всі військові формування Сектору безпеки і оборони (СБО). Тому особливу увагу варто приділити закріпленню та чіткому розмежуванню функцій (завдань) військових формувань СБО щодо захисту на-

© Назаренко В. О.

ціональних інтересів держави та створення дієвих міжвідомчих механізмів взаємодії.

Водночас досвід застосування військових формувань СБО в зоні проведення антитерористичної операції (АТО) свідчить про наявність низки невіршених (проблемних) питань, що значно знижує ефективність виконання ними поставлених завдань. До таких питань, у першу чергу, доцільно віднести:

недосконалість нормативно-правової основи взаємодії, в якій повинні бути повністю розкриті і юридично визначені порядок взаємовідносин військових формувань;

недосконалість єдиної системи управління, яка могла б здійснювати координацію діяльності, ефективно вирішувати завдання з прийняття обґрунтованих рішень на застосування військових формувань та управління ними в ході виконання завдань;

відсутність єдності поглядів на підготовку та ведення операцій, методи роботи органів управління з організації та підтримання взаємодії;

відомчі перепони, які не дозволяють створити єдину базу даних, заздалегідь визначати обсяг взаємної інформації про завдання, що виконуються військовими формуваннями, узгодити варіанти спільних дій;

недосконалість підготовки органів управління до спільних дій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано вирішення цієї проблеми [7; 8] свідчить, що, віддаючи належне науковим напрацюванням із цієї проблематики, слід зауважити, що дослідження теоретичних аспектів взаємодії між військовими формуваннями СБО під час виконання завдань із забезпечення національної безпеки держави ще не мають скоординованого і системного характеру, а розробки із цієї проблематики слабо узгоджуються між науковими установами СБО та окремими дослідниками.

Відсутність загальноприйнятих теоретичних розробок з цієї тематики та відповідних рекомендацій, які б відповідали реаліям сьогодення, значно знижує ефективність застосування військових формувань у зоні проведення АТО. Ураховуючи те, що взаємодія являє собою складну систему, основи якої закладаються в рішенні на ве-

дення бою (операцій), а весь комплекс узгоджених дій відбивається у відповідних документах зі взаємодії, підтримується і за необхідності уточнюється (змінюється) залежно від конкретних умов, дослідження з даних питань є актуальним.

Мета статті – вирішення завдання системного аналізу процесу, що розглядається, і вироблення на цій основі відповідних рекомендацій.

Виклад основного матеріалу дослідження. Досвід проведення операцій у зоні АТО свідчить про зміну поглядів на структуру та тактику (способи) застосування військових формувань СБО, зокрема, мова йде про створення невеликих за кількістю, але мобільних, боєздатних формувань, які здатні виконувати поставлені завдання на будь-якому з небезпечних напрямків. До складу таких оперативних угруповань будуть входити підрозділи Державної прикордонної служби України (ДПСУ), Збройних сил України (ЗСУ) та Національної гвардії України (НГУ), а це вимагає пошуку нових рішень з організації та підтримання взаємодії між ними [7–9].

Важливість чіткого вирішення питань взаємодії підтверджується всією багатоміліонною історією військового мистецтва. Досвід сучасних локальних війн і конфліктів, оперативно-службової (бойової) діяльності військових формувань у зоні проведення АТО дозволяє навести безліч прикладів, коли завдяки майстерно організованій взаємодії, умілому застосуванню підпорядкованих і доданих сил і засобів здобували блискучі перемоги над переважаючим за чисельністю противником. Але мають місце і такі приклади, коли добре озброєні війська зазнавали невдачі тільки тому, що була відсутня узгодженість у їх діях, правильне і вміле їх застосування.

Проведений аналіз дозволяє зробити висновок про те, що завдання організації взаємодії в умовах ведення бойових дій повинно полягати у тому, щоб: по-перше, узгодити дії військових формувань під час спільного виконання завдань; по-друге, організувати застосування підрозділів з урахуванням їх призначення, специфічних особливостей, як при самостійному виконанні завдань, так і у взаємодії з іншими військовими формуваннями.

При цьому зміст організації взаємодії під час виконання завдань військовими формуваннями в зоні проведення АТО повинен містити узгодження та визначення порядку і способів спільних дій: при критті (захисті) державного кордону (лінії розмежування); відбитті збройного нападу (вторгнення на територію України), припиненні збройних та інших провокацій на державному кордоні; проведенні прикордонних пошуків (операцій) з виявлення (знищення) ДРГ (Сили спеціальних операцій) та інших незаконних збройних формувань (НЗФ) у прикордонній смузі (смузі безпеки); несенні служби на блокпостах, контрольних пунктах в'їзду-виїзду (КПВВ); веденні розвідки з метою виявлення ознак підготовки агресії (збройного нападу) тощо.

Як показує аналіз досвіду організації бойових дій у зоні АТО, вирішуючи питання взаємодії військових формувань СБО, важливо, перш за все, урахувати їх складність, структуру та потенційні можливості підрозділів, які беруть участь у виконанні завдань, великий просторовий розмах проведення бойових дій, а також стан систем управління. Усе це значно ускладнює організацію взаємодії, її зміст, планування та методи практичного відпрацювання.

Тому організація взаємодії додатково повинна містити: визначення порядку переходу військових формувань в оперативне підпорядкування; узгодження питань щодо взаємної інформації штабів про обстановку; визначення порядку зв'язку між органами управління та військовими формуваннями; установлення єдиної системи сигналів взаємодії та оповіщення; визначення заходів щодо всебічного забезпечення.

Взаємодія військових формувань СБО під час виконання завдань в умовах проведення АТО повинна забезпечуватись:

взаємним знанням завдань, чітким розумінням і узгодженістю варіантів спільних дій у різних умовах обстановки;

своєчасним відпрацюванням планів взаємодії та їх систематичним уточненням;

організацією та підтриманням безперервного зв'язку між задіяними підрозділами взаємодії та взаємною інформацією про обстановку;

створенням єдиної системи взаємного розпізнавання, оповіщення та цілевказівки;

безперервними контактами між командувачами (командирами, начальниками) та їх штабами;

постійним контролем за точним виконанням розробленого порядку узгоджених дій під час виконання поставлених завдань.

Проведені дослідження показують, що завдання, покладені на військові формування в умовах проведення АТО, доцільно поділяти на групи, які, у свою чергу, необхідно поділяти на часткові завдання. Відповідно, визначення часткових завдань, порядку і способів їх виконання дає можливість виявляти головні питання ведення бою (операції), їх часові рамки, сили і засоби, що залучаються для їх виконання, види, типи і способи їх взаємодії, зміст та обсяг заходів, що підлягають погодженню, їх порядок і послідовність, необхідний для цього час, чітко розмежувати завдання, які вирішуються на різних рівнях.

Урешті-решт усе це дозволить цілеспрямовано розробляти та зачасно планувати узгоджені дії, практично їх відпрацьовувати, а в разі порушення – швидко поновлювати. Разом з визначенням часткових завдань необхідно визначити групи заходів щодо забезпечення виконання цих завдань. Як показали дослідження, таких груп буде три.

До першої групи слід віднести такі основні заходи: визначення завдань взаємодіючим військовим формуванням, порядку та строків їх виконання; визначення та узгодження видів, типів і способів дій під час виконання поставлених завдань; організацію управління військовими формуваннями. При цьому важливо визначати, в інтересах якого військового формування організовується взаємодія і хто несе відповідальність за виконання того чи іншого завдання.

Друга група охоплює питання, які стосуються підтримки (уточнення) наміченого порядку взаємодії. До неї належать заходи: щодо організації зв'язку між підрозділами; визначення порядку обміну інформацією; установлення єдиних сигналів управління; визначення порядку відновлення порушеної взаємодії; організації контролю за точним виконанням поставлених завдань і визначеного порядку дій.

Третя група містить заходи щодо всебічного забезпечення.

Визначення й узгодження першої групи заходів складають основи взаємодії. Вони повинні вирішуватися, в першу чергу, в будь-яких умовах обстановки і є функцією безпосередньо командувача (командира), в інтересах якого організовується дія. Заходи другої і третьої групи належать до обов'язків його штабу, а також командирів і штабів взаємодіючих військових формувань і виконуються відповідно до основ та характеру завдань.

Доцільно також зазначити, що взаємодія вважається організованою лише тоді, коли командири і штаби військових формувань: по-перше, знають загальне завдання та задум дій старшого начальника; по-друге, знають зміст завдань один одного, способи і час їх виконання, по-третє, мають між собою і старшим начальником надійний зв'язок і здатні своєчасно здійснити взаємне інформування; по-четверте, мають і спроможні швидко використовувати необхідну кількість сигналів управління та взаємодії.

Ураховуючи викладене, організація взаємодії, на наш погляд, повинна містити такі основні етапи: розробку основ взаємодії; її планування; забезпечення і практичне опрацювання взаємодії.

Розробку основ взаємодії необхідно здійснювати при з'ясуванні завдання, оцінки обстановки, виробленні задуму і проводити передусім в інтересах її організації з підлеглими військовими формуваннями. Під розробкою основ доцільно розуміти визначення опорних вихідних даних і положень, які дозволяють здійснити його планування підлеглими.

Планування взаємодії слід проводити на основі вказівок командувача (командира) і здійснювати в інтересах виконання всього обсягу завдань, а з початком їх виконання – уточнювати або організовувати заново з урахованням обстановки, що склалася.

Забезпечення взаємодії здійснюється в ході планування дій в умовах проведення узгоджених дій. Під забезпеченням взаємодії слід розуміти діяльність командування та органів управління щодо організації постійного взаємозв'язку й інші необхідні заходи, що сприяють найбільшій стійкості досягнутого взаємного сприяння для вирішення спільних завдань.

Практичне відпрацювання взаємодії – це комплекс заходів, що проводиться органами управління з підлеглими і взаємодіючими вій-

ськовими формуваннями з метою контролю підготовки їх до виконання поставлених завдань.

Висновки. Взаємодія військових формувань СБО під час виконання завдань в умовах проведення АТО є справою кропіткою і вимагає проведення багатьох заходів та всебічного забезпечення. Процес їх вирішення, на перший погляд, складний, але якщо кожен орган управління знайде своє місце в системі взаємодії, його робота набуде простоти і ясності. Тому назріла необхідність приділяти організації взаємодії більше уваги і наполегливо навчати органи управління мистецтва вирішувати завдання спільно й узгоджено. Цьому будуть сприяти рекомендації, що розроблено.

Список використаної літератури

1. Про Стратегію національної безпеки України : Указ Президента України Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 6 травня 2015 року. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/287/2015>
2. Про оборону України : Закон України. – [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 1992. – № 9. – Ст. 106. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1932-12>
3. Про Державну прикордонну службу України : Закон України. – [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2003. – № 27. – Ст. 208. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=661-15>
4. Про Національну гвардію України : Закон України. – [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2014. – № 17. – Ст. 594. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/876-18>
5. Положення про територіальну оборону України ; затверджено Указом Президента України від 2 жовтня 2001 р. – К., 2001. – 13 с.
6. Про правовий режим воєнного стану : Закон України. – [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2015. – № 28. – Ст. 250. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/389-19>
7. Досвід бойових дій органів (підрозділів) Державної прикордонної служби України під час проведення антитерористичної операції: інформаційно-аналітичні матеріали. – Київ : Адміністрація ДПСУ, 2015. – 55 с.

8. Обґрунтування рекомендацій щодо застосування сил та засобів Державної прикордонної служби України в умовах особливого періоду : звіт з НДР “Застосування” [шифр 215-0021 I]. – Хмельницький : Вид-во НАДПСУ, 2015. – 130 с.

9. Органи (підрозділи) Державної прикордонної служби України у системі оборони (охорони) державного кордону в умовах сучасного збройного конфлікту : інформаційно-аналітичні матеріали. – Київ : Адміністрація ДПСУ, 2015. – 29 с.

Стаття надійшла до редакції 10.06.2015.

Назаренко В. А. **Взаимодействие военных формирований государства при выполнении задач в зоне проведения антитеррористической операции: проблемные вопросы и пути решения**

Рассматриваются вопросы взаимодействия военных формирований сектора безопасности и обороны при выполнении задач в условиях проведения антитеррористической операции, по проведению мероприятий и всестороннего обеспечения. Уделено внимание процессу решения вопросов, когда каждый орган управления имеет свое место в системе взаимодействия. Даны рекомендации органам управления по решению общего и согласованного решения задач.

Ключевые слова: взаимодействие, органы управления, задачи.

Nazarenko V. O. **Interaction of state military formations while carrying out tasks in the anti-terroristic operation zone: problems and solutions**

The changes in Ukraine have affected the state of national security of Ukraine significantly. Also they demand the development and realization of exceptionally innovative approaches in order to ensure security in the state. A number of legal documents were adopted [1-6] and they have put responsibility for defense of Ukraine on military formation of the Sector of security and defense (SSD). Thus the special attention has been drawn towards assignment and accurate division of functions (tasks) of military formations of SSD concerning protection of national interests and creation of active interagency interaction mechanisms.

Besides, the experience of usage of military formation of SSD in the anti-terroristic operation zone proves that a wide range of unsolved problems decreases the efficiency of carrying out of tasks significantly. They include:

Imperfection of legislative principles of interaction where the order of interaction of military formation is to be revealed and legally determined;

Imperfection of unified system of management which can coordinate activities, efficiently solve the tasks concerning substantiated tasks of usage of military formation and their management of tasks solving;

Absence the unity of views on training and military operations, methods of work of authorities regarding organization and support of interaction;

Agency obstacles which do not allow to create unified database, to determine in advance the volume of mutual information about tasks of military formations, arrange the variants of joint actions;

Imperfection of training authorities to joint actions.

The absence of most commonly accepted theoretical works concerning this topic and appropriate recommendations which do not meet demands of contemporary society, decreases the efficiency of usage of military formations in the anti-terroristic operation zone. Considering the fact that interaction is a complicated system, which principles are laid in the solution to conduct a combat (military operation) and the entire complex of coordinated actions is reflected in appropriate documents concerning interaction. Also it is supported and explained in details (changes) depending on the particular conditions. Taking into considerations these points the problems of interaction of rather topical and worth thorough analysis.

Thus, the interaction of military formations of SSD while carrying out their duties is difficult phenomenon and requires many measures and comprehensive maintenance. The process of their solving, firstly, is complicated and if every organ and agency finds out its role in the system of interaction, its work will be clear and simple. Thus, there is a necessity to pay more attention towards organization of interaction and study the authorities how to solve the tasks jointly and in coordinated manner. The recommendations in the article are developed to solve the problems mentioned above.

Keywords: *interaction, authorities, tasks.*